ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΑΟΝ—
ΜΕ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΚΑΙ
ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

Η ΗΜΕΡΑ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΩΙΝΗ — ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ — ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ
25
ΜΑΡΤΙΟΥ 1964

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Τὰ πολεμικὰ συμβούλια τῶν Κλεφτῶν

Τοῦ συνεργάτου μας κ. ΒΑΣ. Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΕΘΝΙΚΗ μας ἱστορία ἀναφέρει πολλὰς Συνελεύσεις καὶ Συνέδρια κατὰ τὸν χρόνον τῆς δουλείας, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν τὸ βαθύτατον αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐθνικῆς μας ὀντότητος.

Ἡμεῖς γνωρίζομεν μόνον τὴν Συνέλευσιν τῆς Βοστίτσας 26—30 Ἰανουαρίου 1821, εἰς τὴν ὁποίαν συνεζητήθη τὸ ζήτημα τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως μεταξὺ τοῦ Παπαφλέσσα ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ τῶν προκρίτων καὶ Ἀρχιερέων τῆς Ἀχαΐας. Καὶ αὐτὴ ἡ Συνέλευσις εἶναι ἡ τελευταία, ἡ ὁποία ἔπαιξε καὶ τὸν ρόλο της. Ἀλλ' ἔχομεν καὶ ἄλλας προγενεστέρας τοιαύτας καὶ σημειώνομεν:

Α') Στὸ Καρπενήσι τὸ καλοκαίρι τοῦ 1805, πολὺ πρὶν ὀργανωθῇ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, συνεκρότησαν οἱ κλέφτες πολεμικὸ συμβούλιο, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν ἱστορικὸν Μέλδενσον δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ πρώτη ἀφετηρία συστηματικῆς ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τῶν Τούρκων.

Διὰ τὸ Συνέδριον τοῦτο πλὴν τοῦ Μέλδελσον γράφει καὶ ὁ Καμπούρογλου καὶ ὁ Ἀραβαντινός.

Στὴ Ρούμελη κατὰ τὸ 1805 εἶχεν ἀρχίσει νὰ δημιουργῆται Ἀρματωλικὸς Ὀργανισμὸς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, μία μεγάλη συνωμοσία Κλεφτῶν καὶ Ἀρματωλῶν Κούρμα, Μεϊντάνη, Χορμόβα, Μόσχο, Βαλαωρίτη καὶ ἄλλων καὶ τὸ κίνημα αὐτὸ τὸ ὀργάνωσε, τὸ διηύθυνε καὶ τὸ συντηροῦσε μυστικὰ ὁ Λευκάδιος πατριώτης Σωτήριος Λουΐζης, Πρόξενος τῆς Ρωσσίας στὴν Πρέβεζα καὶ μὲ τὴν εὔνοιαν τῆς Ρωσσίας. Πλὴν ἡ ἐνέργεια αὕτη ἔπαυσε κατόπιν διαταγῆς ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας.

Β') Στὰ 1807 ὁ περιβόητος Νικοτσάρας καὶ Βλαχάβας σύμφωνα μὲ ὅσα ἀπεφασίσθησαν στὸ Καρπενήσι, συνεκάλεσαν Συνέλευση στὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐπρότειναν νὰ ξεσηκωθοῦν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ὥρισαν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν 29 Μαΐου, ἐπέτειον τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Παρόντες στὴ Συνέλευση αὐτὴ ἦσαν: ὁ Γιάννης Σταθᾶς, ὁ Καζαβέρνης, ὁ Βλαχάβας, οἱ Λαζαῖοι, ὁ Τραχίλας, ὁ Μπιζιώτης, ὁ Σύρας, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ὁ Ρομφέης καὶ ὁ Νικοτσάρας. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπροδόθη. Ὁ Βλαχάβας εἶχεν ἀναθέσει στὸν Καπετάνιο Δεληγιάννη, Μετσοβίτη, νὰ πιάσῃ τὰ στενὰ τοῦ Μετσόβου καὶ στὸν ἁρματωλὸ Θ. Στουρνάρη νὰ πιάσῃ στὶς Καλαρρύτες τὸ στενὸ καὶ ἔτσι νὰ ἐμποδίσουν τὸ στρατὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ νὰ περάσῃ. Μὰ καὶ οἱ δύο τους δὲν ἐξετέλεσαν τὴ διαταγὴ καὶ ὁ Δεληγιάννης ἐπὶ πλέον ἐπρόδωσε στὸν Ἀλῆ Πασᾶ τὸ σχέδιο τοῦ Βλαχάβα· κι' ἔτσι ἐματαιώθη πᾶσα ἐνέργεια.

Ἡ σύσκεψις ἐπανελήφθη καὶ στὴ Σκίαθο μὲ τὴν συμμετοχὴν καὶ τοῦ μεγάλου διδασκάλου Ἐπιφανίου Δημητριάδου, τοῦ Σκιαθίτου, ὅπου ἐσχηματίσθη καὶ ὁ καταδρομικὸς στόλος ἀπὸ 70 καράβια μαῦρα, τὰ ὁποῖα ἐχώρισαν σὲ 7 μοῖρες καὶ τὶς ὠνόμασαν: Βάλτος, Ρούμελη, Μοριᾶς, Ὄλυμπος, Ἄσπρη Θάλασσα, Σκίαθος καὶ Κασσάνδρα. Καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος 1808 ξέσπασε τὸ πιὸ μεγάλο καὶ σημαντικὸ κίνημα τοῦ Θύμιου Βλαχάβα.

Γ') Κατὰ τὸ 1807 ὁ Κατσαντώνης λαμβάνει μήνυμα τοῦ Στρατηγοῦ Παπαδοπούλου νὰ σπεύσῃ μὲ ὅσους μπορεῖ γιὰ βοήθεια στὴ Λευκάδα. Μὲ 200 κλέφτες φεύγει ἀπὸ τὰ Ἄγραφα ὁ Κατσαντώνης, περνάει τὸν Ἀσπροπόταμο, φτάνει στὸ Ξηρόμερο καὶ τέλος παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια τῶν Τούρκων εἰσέρχεται στὴ Λευκάδα (Ἅγια Μαύρα).

Καὶ ἐκεῖ γίνεται μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες συγκεντρώσεις. Ὁ Παπαδόπουλος μὲ 2 λόχους Σουλιῶτες, ὁ Καποδίστριας ποὺ ἔφτασε στὶς 15 Μαΐου 1807 συνεπείᾳ διαταγῆς τῆς Ἰονίου Πολιτείας διὰ νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Λευκάδος ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Ἐκεῖ ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Βαρνακιώτης, ὁ Σκυλοδῆμος, ὁ Κουμπάρης, ὁ Δ. Καραΐσκος. Ἐκεῖ καὶ ὁ Καραϊσκάκης, τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Κατσαντώνη.

Μεγάλο κλέφτικο τραπέζι στρώνεται. Ὁ μέλλων Κυβερνήτης Καποδίστριας, γράφει ὁ Βερύκιος, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων προέπιεν ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς καὶ οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι ὅρκια ταμόντες τοῦ ἱεροῦ ἔργου τὴν αἱματηρὰν ἐκτέλεσιν ἀνεδέξαντο. (Βερύκιος περὶ Πολιτείας). Ἔπειτα ὁ Παπαδόπουλος κρατώντας τὴ φλάσκα του λέει: «Μεγάλη στέκεται σήμερα ἡ χαρά μου πὼς ἡ Πατρίδα μας ὕστερα ἀπὸ 4 αἰῶνες σκλαβιὰ ἔχει τέτοια παλληκάρια. Θάθελα νὰ μάθαινα τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ καθενὸς γιὰ νὰ τὸν ἀνταμείψω ὅπως τοῦ ἀξίζει».

Καὶ ὁ Κατσαντώνης ἀπαντᾶ: «Γιὰ τὰ καλά σου λόγια σὲ εὐχαριστοῦμε. Ἕνα ὅμως θέλω νὰ ξαίρης, πὼς ὁ χειρότερος ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου εἶναι ὁ καλύτερος ἀπὸ μένα».

Ἔπειτα ἕνα κομμάτι σπληνάντερο — ποὺ ὁ ἴδιος τὸ εἶχε ἑτοιμάσει — καὶ δίδοντας τοῦ λέει:

«Πάρτε, στρατηγέ μου, ὅποιος τρώει ἀπὸ δαῦτο ποτέ του δὲν πεθαίνει».

Τὸ πῆρε, τὄφαγε καὶ χαμογελώντας τοῦ λέει: «Γιατὶ δὲν πεθαίνει;».

— «Γιατί, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ Κατσαντώνης, ὅποιος σκοτώνεται ἀπὸ βόλι πολεμώντας τοὺς Τούρκους ἐμεῖς λογαριάζομε πὼς αὐτοὶ δὲν πεθαίνουν».

Καὶ μιὰ λεπτομέρεια:

Ὁ Κατσαντώνης σὲ κάποια συμπλοκὴ μὲ τὸν Τζογαδοῦρο, πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἐτραυματίσθη καὶ μετεκομίσθη εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸ στρατηγὸ Παπαδόπουλο, Ἕλληνα καταγόμενο ἀπὸ τὴν νῆσο Τζιὰν (Κέα) καὶ ὑπηρετοῦντα εἰς τὸν Ρωσσικὸν στρατὸν (Κ. Σάθα «Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς»). Καὶ ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Λευκάδος ἐματαιώθη ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν αὐτήν.

⁂

Εἰς τὰ ἀνωτέρω προεπαναστατικὰ Συνέδρια πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς κάτωθι Συνελεύσεις τῶν ἁρματωλῶν καὶ κλεφτῶν τοῦ Μοριᾶ:

Α') Τὸ 1785 συνεκροτήθη ἡ Ἀρματωλικὴ Ὁμοσπονδία τῶν 24 ἐπαρχιῶν τοῦ Μοριᾶ ὑπὸ τὸν θρυλικὸν ἁρματωλὸν Ζαχαριὰν καὶ τῇ ἐμπνεύσει αὐτοῦ. Ἀρχηγὸς τῶν Καλαβρύτων ἦτο ὁ Ἀθαν. Πετμεζᾶς, τῶν δὲ Πατρῶν ὁ γυιὸς τοῦ Παπανδρέα Γιαννιᾶς ἀπὸ τὴν Τριταία. (Γ. Παπανδρέου: Ἱστορία Καλαβρύτων).

Β') Οἱ κλέφτες τοῦ Μοριᾶ γιὰ νὰ συναγροικηθοῦν καὶ νὰ πάρουν τὰ μέτρα τους ὕστερα ἀπὸ τὶς δολοφονίες τῶν Μαντᾶ, Γιαννιᾶ, Κόλια Βυτινιώτη καὶ Μάντζαρη μὲ τὴν προδοσία τῶν κουμπάρων των, ἔκαμαν Σύναξη στὰ Σουλιμοχώρια τὸ 1803. Στὴ Σύναξη αὐτὴ ἔδωκαν τὸ παρὼν ὁ Ζαχαριᾶς μὲ τὰ παλληκάρια του, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μὲ τὸ ἀσκέρι του, ὁ Καπετὰν Γιώργας ἀπὸ τὸν Ἀετό, ὁ Θανάσης Πετμεζᾶς, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Πέτροβας, ὁ Τρίγκας, ὁ Νταγρὲς καὶ ἄλλοι πολλοί. (Τ. Βουρνᾶ: «Ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες»).

⁂

Καὶ οἱ συνελεύσεις αὐτὲς τῶν Κλεφταρματωλῶν, ποὺ ἦσαν συχνὲς «καθ' ὅλους τοὺς ἀγῶνες τοῦ ὑποδούλου βίου, εἶχαν ἀνυπολόγιστη σημασία, γιατὶ δὲν περιορίζονταν μόνον σὲ τοπικὰ καὶ ἀτομικὰ ζητήματα. Τοὺς ἐδίδετο εὐκαιρία νὰ σκέπτωνται γενικώτερα, νὰ συνειδοποιῆται ὁ πρωτόγονος καὶ ἐνστικτώδης πατριωτισμός τους, νὰ νοιώθουν, ὅτι τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὅλα κοινὰ καὶ ν' ἀποκτοῦν καθαρώτερη τὴ συνείδηση τῆς ἀποστολῆς των.

Καὶ οἱ ἀδιάκοποι πόλεμοι μὲ τοὺς Τούρκους, τὰ ἡρωϊκά τους κατορθώματα, οἱ κατατρεγμοί, οἱ ἀφάνταστες ταλαιπωρίες, οἱ περιπέτειες, τὰ μαρτύρια ἐγέμιζαν τὴ ζωὴ τοῦ τόπου καὶ δημιουργοῦσαν μίαν ἐπαναστατικὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τόνωναν τὸ ἐθνικὸ φρόνημα. (Τάκη Σταματοπούλου: «Ὁ ἐσωτερικὸς διχασμός»). Κι' ἔτσι οἱ κλέφτες ἀποτελοῦσαν τὸν ἱπποτικὸ προστάτη τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς καὶ τὸν ἀμείλικτο ἐχθρὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ Κοτσαμπασισμοῦ, ἀποτελοῦσαν τὸν ἐντὸς τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους ἀνυπότακτον στρατὸν τοῦ ὑποδουλωθέντος Ἔθνους.

ΒΑΣ. Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΕΤΕΙΩ

ΟΛΑ ΣΗΜΕΡΟΝ ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΦΑ ΟΠΩΣ Η ΕΛΛΑΣ

Τοῦ κ. ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΥ

Δημάρχου Μεσολογγίου, πρώην ὑπουργοῦ

Ἀνεστάλη τὸ ἐθνικὸν πένθος ἐπὶ τῷ θανάτῳ λαοφιλοῦς καὶ ἠρωϊκοῦ Βασιλέως διὰ νὰ τελεσθῇ ἐπὶ τριήμερον ὁ πανηγυρισμὸς ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Διὰ νὰ κρίνῃ κανεὶς τὴν ἐπανάστασιν, ἡ ὁποία ἐκηρύχθη εἰς τὴν Ἀγίαν Λαύραν τῶν Καλαβρύτων καὶ ἐσυνεχίσθη ἀμέσως εἰς τὰς Πάτρας, πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ ὀπτικὴν γωνίαν διάφορον ἐκείνης, ἡ ὁποία ἁρμόζει διὰ τὰ ἁπλᾶ ἱστορικὰ γεγονότα. Χρειάζεται κάτι πέραν τῆς λογικῆς σταθμίσεως. Ἀπαιτεῖται σύλληψις διὰ τῆς συνειδήσεως, κινητοποίησις τῆς ἐθνικῆς εὐαισθησίας, προσαρμογὴ τῆς φαντασίας, εἰς τὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διότι ὁ ἀγὼν τῆς παλιγγενεσίας ὑπῆρξε, κυριολεκτικῶς φαινόμενον. Φαινόμενον πίστεως καὶ βιολογικῆς ἀλκῆς. Φαινόμενον ἐθνικοῦ ψυχοδυναμισμοῦ. Καὶ δὲν ἔχουν παρὰ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς εὐρύτερον νόημά της οἱ λαοί, ποὺ δοκιμάζοντα; κάθε φοράν, ποὺ θέλουν νὰ ἀντλήσουν θάρρος καὶ ἰσχὺν ἐπιβιώσεως. Δὲν ἔχουν παρὰ νὰ ἀγκαλιάζουν, μὲ τὴν σκέψιν των, τὴν ἐποποιΐαν τοῦ 1821, διὰ νὰ αἰσθάνωνται πόσον ἀδρὰ χαραγμένος μένει πάντοτε, ὁ δρόμος τῆς νίκης, ὅταν ἀκοίμητος φύλαξ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἐθνικῆς τιμῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς δικαιοσύνης, μένει ἡ ψυχή. Αὐτὴ τὰ ἐξηγεῖ ὅλα. Καὶ τὰ παραδίδει εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῆς ἠθικῆς τάξεως τοῦ Κόσμου. Αὐτὴ παρέδωσε καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας εἰς τὸν χρόνον. Καὶ ὁ χρόνος τὴν ἔκαμε μνημεῖον.

Λογικῶς ἔπρεπε νὰ θριαμβεύσῃ καὶ τὸ καριοφίλι; Ὄχι βέβαια. Διότι ἐναντίον του ἐλειτούργουν ὅλα τὰ δεδομένα. Ἐναντίον του ἡ ἀπόστασις τῶν ἀναλογιῶν. Ἐναντίον του οἱ ἀριθμοί. Ἐναντίον του ἡ ὕλη. Καὶ λογικῶς ἐπίσης, ἐναντίον του ἔπρεπε νὰ ἦσαν καὶ αἱ ψυχολογικαὶ προϋποθέσεις. Ἀποθηκευμέναι δυνάμεις ἀντοχῆς δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ὑποδούλους εἶχε περάσει ὁ ὀδοστρωτὴρ τῶν τεσσάρων αἰώνων δουλείας. Καὶ ὑποτίθεται, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἰσοπεδώσει οἱονδήποτε ὀχύρωμα ἠθικῆς ἀντιστάσεως, ὅτι εἶχε ξηράνει ἀπὸ τοὺς ἀναζωογονητικοὺς χυμούς της τὴν συνείδησιν.

Καὶ ὅμως ἡ πραγματικότης δὲν ἦτο ἔτσι. Τὰ γεγονότα ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ φυσικοὶ καὶ ἱστορικοὶ καὶ λογικοὶ νόμοι ἰσχὺν δὲν εἶχον διὰ τοὺς Ἕλληνας. Διατί; Ἀλλὰ διὰ τὸν ἴδιον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπὶ χιλιετηρίδες οἱ Ἕλληνες ἐπάλαισαν. Διὰ τὸν ἴδον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον πάντοτε, ἐξέρχονται νικηταὶ ἀπὸ τὴν περιπέτειαν, ἀπὸ τὴν ὀδύνην, ἀπὸ τὸν πόνον. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον θὰ θριαμβεύουν πάντοτε. Δηλαδή, ἀπὸ τὴν ἄρνησιν συνθηκολογήσεως, ὅταν ἡ Μοῖρα ἔρχεται δυσμενής. Ὑπετάγησαν τότε εἰς τὰ ἀσιατικὰ στίφη. Ἀλλὰ δὲν ἐδουλώθησαν. Ἐτραυματίσθησαν ἀπὸ τὴν τουρκικὴν ἀγριότητα. Ἀλλὰ δὲν ὑπέκυψαν. Ἐπόνεσαν, ἀλλὰ δὲν ἐδαμάσθησαν. Καὶ ὁ τρόμος, τὸν ὁποῖον ἡ ἐφιαλτικὴ βαρβαρότης τοῦ κατακτητοῦ ἐξαπέλυσεν, τοὺς ἐγρανίτωσεν, ἀντὶ νὰ τοὺς ἐξασθενήσῃ. Ἐπὶ τετρακόσια ἔτη δὲν συνέβαινε τίποτε διάφορον εἰς τὰ στήθη των ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἐκείνας ἀναμοχλεύσεις τῶν ἠφαιστείων, ποὺ ἑτοιμάζονται, χωρὶς κανεὶς νὰ ὑποπτεύεται, διὰ νὰ ξυπνήσουν κάποτε.

Καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἠφαίστειον ἀφυπνίσθη αἰφνιδίως ἕνα ἐαρινὸ πρωῒ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1821. Ἐξύπνησε τὴν χαρίεσσαν ἀγνότητα τῶν πρώτων κρίνων ποὺ ἔπλεξαν στέφανον ὁμορφιᾶς γύρω ἀπὸ τὸν θρυλικὸν Δεσπότη Γερμανῶν εἰς τῆς Ἀγίας Λαύρας τὴν Μονήν. Καὶ ἄφησε γύρω του νὰ ἁπλωθῇ ἀντὶ λάβας δρόσος ἐλπίδος καὶ μήνυμα λυτρώσεως καὶ παραγγελία σθένους. Καὶ ἐρριπίσθη μὲ τὴν ἐλευθέραν πνοὴν τῶν παλληκαριῶν τὸ λάβαρον καὶ ἔγινεν ἡ αὔρα παρασύρουσα ὁρμὴ θυσίας καὶ μεγαλείου καὶ ἔγινεν ἡ πρώτη ζητωκραυγή, μετὰ τὸν ὅρκον θούριον καὶ παιὰν καὶ ἔξαρσις, ποὺ ἀνέβασεν ἀργότερα μέχρις οὐρανοῦ τὸν «φράκτην» τοῦ Μεσολογγίου, μὲ τὸ ὁλοκαύτωμά του. Πράξεις δὲν ὑπῆρχον τότε. Ὑπῆρχον ἐκδηλώσεις κάποιας ὅμορφης παραφροσύνης, ἀπὸ ἐκείνας, ποὺ μόνον οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν νὰ μεταπλάθουν εἰς μεγαλουργίας, ποὺ μόνον οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν νὰ καθιστοῦν ὑποδείγματα, ποὺ μόνον οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν νὰ ἀξιοποιοῦν εἰς σταθμούς, διὰ περαιτέρω ἐθνικὰς καὶ ἠθικὰς ὁλοκληρώσεις.

Ἔτσι πάμφωτον σύμβολον τὸ 1821 σελαγίζει σήμερον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὁρίζοντα, ὡς ἀνυπέρβλητος ἄθλος. Γύρω του αἱ μεγάλαι μορφαί, ποὺ τὸ ἐνέπνευσαν καὶ τὸ ἐδικαίωσαν καὶ τὸ ἐτίμησαν καὶ τὸ παρέδωσαν ὡς ὑποθήκην εὐψυχίας εἰς τοὺς ἐπερχομένους. Γύρω του τὰ κλέη τῶν μεγάλων στιγμῶν τοῦ ἀγῶνος, οἱ ἡμίθεοι, οἱ ναυμάχοι, οἱ πολεμισταί, ὁ σάλαγγος τῶν ἐξορμήσεων, ἡ βοὴ τῆς μάχης, ἡ πάλη, ἡ σύγκρουσις. Γύρω του αἱ γυναῖκες ποὺ μεταφέρουν βόλια, τὰ παιδιὰ ποὺ διάζονται νὰ ὁρμήσουν εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὅλα, σήμερον, ἀγγελικὰ καὶ ὄμορφα, ὅπως ἡ Ἑλλάς. Ὅλα ἐλαφρότερα καὶ φωτεινά, ὅπως ὁ οὐρανός της. Ὅλα εὐτυχισμένα ὅπως τὸ μέλλον της.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

ΕΚΕΙ ΑΠ' ΟΠΟΥ ΞΕΚΙΝΗΣΑΝ ΟΙ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΩΣ

ΔΙΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΟΔΗΣΣΟ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Τὸ σπίτι τοῦ Σκουφᾶ πρόκειται νὰ μεταβληθῇ σὲ μουσεῖο

Τοῦ συνεργάτου μας κ. ΓΑΚΗ ΑΓΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΛΕΙΝΟΥΝ ἐφέτος 150 χρόνια ἀπὸ τὴν ἵδρυση, τὸ 1814 στὴν Ὀδησσό, τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἀπὸ τὸν Σκουφᾶ, τὸν Τσακάλωφ καὶ τὸν Ξάνθο. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς σημερινῆς μας ἑορτῆς, παρουσιάζω στοὺς συμπολίτες μου, δύο ἐνδιαφέροντα μνημεῖα, ὅσο καὶ τὴν βοήθεια καὶ τὴν ὑποστήριξη ποὺ ἔδωσαν οἱ Ρῶσοι στὸ ξεκίνημα τῆς Λευτεριᾶς μας καὶ τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωσαν μεγάλη συγκίνηση κατὰ τὸ τελευταῖο ταξίδι μου στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση.

Στὴν Γκρετσεσκάγια Πλόσσατ (Ἑλληνικὴ Πλατεῖα) σώζεται ὡς τὰ σήμερα τὸ σπίτι τοῦ Σκουφᾶ, ποὺ ἦταν τὸ κέντρο τῶν Φιλικῶν. Μιὰ μαρμάρινη πλάκα στὸν τοῖχο γράφει στὸ ρουσικα: «Σαὐτὸ τὸ σπίτι, ἦταν τὸ κέντρο, ἱδρυμένο στὴν Ὀδησσὸ τὸ 1814, τῆς μυστικῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας, ἡ ὁποία ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἐνάντια στὸν Τούρκικο ζυγό». Σ' αὐτὸ κάθουνται σήμερα δυὸ ἐργατικὲς οἰκογένειες. Σ' ἐρώτησή μου, ἄν ξεύρουν τίποτα σχετικὸ μὲ τὸ παρελθὸν μοῦ ἀπάντησαν: «Λένε πὼς στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἦταν «γιάφκα» Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν καὶ ὅτι κάτω ἀπ' τὴ ρούσικη πλάκα, ἦταν καὶ μιὰ ἑλληνική, μὰ τὴν βγάλαν καὶ τὴν πῆραν μαζύ τους οἱ καπεταναῖοι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ποὺ ἦλθαν νὰ πολεμήσουν τὴν Ὀκτωβριανή μας ἐπανάσταση, πρὶν ἀπὸ 46 χρόνια».

Τὴν θλίψη μου γιὰ τὸ παραμελημένο αὐτὸ μνημεῖο, ἐξεδήλωσα στοὺς μεγάλους φίλους τῆς πατρίδας μας Μητροπολίτην Ὀδησσοῦ Βόριν, τὸν διευθυντὴν τῆς Μητροπόλεως καθηγητὴν Μιχαὴ Σεργκίεβιτς Μιροσνιτσένκο καὶ ἄλλους ἐκπροσώπους τῆς Ὀδησσοῦ, οἱ ὁποῖοι μὲ μεγάλη κατανόηση μὲ ἄκουσαν. Τὰ λόγια μου δὲν πῆγαν χαμένα. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐπίτροπος Ἀλέξανδρος Παυλίδης, ἕνας ὑπέροχος Ἕλληνας, μοῦ ἔγραψε, ὅτι κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Δεσπότη κλπ. φιλελλήνων, ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 150 χρόνων τῆς Φιλικῆς, τὸ ἐκήρυξε «Ἱστορικὸ Μνημεῖο», θὰ τὸ ἀνακαινίσει καὶ θὰ συγκεντρωθοῦν σαὐτό, ὅλα τὰ χειρόγραφα, κειμήλια, εἰκόνες κλπ. ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ Φιλική.

Στὸ κέντρο τῆς Ὀδησσοῦ, στὸ δρόμο Κράσνηι Περεουλοὺκ (Κόκκινος δρόμος) ποὺ ἀπὸ τότε ὀνοματίζεται ἔτσι, λόγῳ τῶν φιλικῶν ἐπαναστατῶν, εἶναι ὁ ἑλληνικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ποὺ ἵδρυσαν τὸ 1808 Ἕλληνες ἔμποροι καὶ ναυτικοί. Στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ὡρκίζοντο οἱ κατηχούμενοι φιλικοί. «Εἶχον ἐπὶ τραπέζης ἓν πινάκιον καὶ ἐπὶ τούτου μαχαίριον. Ὀρθιοι ἐκράτουν, ὁ καθεὶς μὲ τὴν ἀριστεράν, ἓν ποτήριον οἴνου, τὴν δὲ δεξιὰν εἶχον ἐπὶ τῆς καρδίας ὀρκιζόμενοι», ὅπως ἀναφέρει τὸ χρονικὸ τῆς ἐκκλησίας.

Μιὰ ἐπιγραφὴ στὸ ἐσωτερικό, δείχνει τὸ μέρος, ὅπου ἐπὶ 50 χρόνια ἦταν θαμένος ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' πρὶν μεταφερθεῖ στὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῆς Ἀθήνας. Ὁ Ναὸς εἶναι πολυτελέστατος ἀπὸ κάθε ἄποψη. Τόσο ἡ διακόσμηση, ὅσο καὶ ἡ εἰκονογράφηση εἶναι θαυμαστή. Ὁ ἄλλοτε πρεσβευτὴς στὴ Μόσχα καὶ σήμερα μόνιμος ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Παπᾶς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 Μαΐου 1959 γράφει στὸ ἐπίσημο βιβλίο τοῦ Ναοῦ «Αὐτὸς ὁ ἱερὸς Ναός, δεῖγμα ἐθνικῆς εὐσεβείας, ἂς μένει ἐσαεὶ γέφυρα ψυχικῆς ἐπαφῆς, μεταξὺ λαῶν ὀρθοδόξων καὶ τόπος καλλιεργείας χριστιανικῆς ἀγάπης».

Δυστυχῶς, ἐλλείψει ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὶς ἑκάστοτε κυβερνήσεις μας, ἐδωρήθηκε ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου καὶ τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ἴδια χρονιὰ στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο Ἀλεξανδρείας, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ αἴτηση τοῦ Πατριάρχου Χριστοφόρου. Οἱ ἱεροτελεστίες γίνονται στὰ ρουσικὰ ἀπὸ τοὺς ρώσους πρωθιερεῖς καὶ θερμοὺς φιλέλληνας Γρηγόρη Πιροσκόβ καὶ Ἰουστίνον, γιατὶ Ἕλληνες ἱερεῖς δὲν ὑπάρχουν. Ἐκ τῶν τριῶν Ἑλλήνων ἐπιτρόπων τοῦ Ναοῦ οἱ Νικόλαος Ταμπακόπουλος καὶ Αἰκατερίνη Κακοβούλη, ἀγνοοῦν τελείως τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ μόνο ὁ προϊστάμενος αὐτῶν Ἀλέξανδρος Παυλίδης τὴν ὁμιλεῖ καλῶς καὶ ἀκούραστα δουλεύει γιὰ ὅ,τι ἑλληνικό. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ρωσόφωνοι Ἕλληνες τῆς Ὀδησσοῦ, δὲν παύουν νὰ διακηρύσσουν τὴν ἑλληνικότητά των καὶ τὸν καϋμό τους ποὺ δὲν τοὺς στέλνουμε Ἕλληνες δασκάλους καὶ παπάδες. Τὴ μοναδικὴ ὑπόμνηση τῆς ἑλληνικότητος τοῦ Ναοῦ τὴν δίνουν οἱ πρωθιερεῖς Πιροσκὸβ καὶ Ἰουστίν, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦντες τὴν παράδοση, ὡρισμένους λειτουργικοὺς ὕμνους καὶ ἀναγνώσματα τὰ λέγουν στὴν ἑλληνική. Καὶ εἶναι τὰ μοναδικὰ ἑλληνικὰ ποὺ ξέρουν γιατὶ τ' ἀκοῦνε οἱ Ἕλληνες τῆς Ὀδησσοῦ.

Ἀναδιφῶντας τὰ ἱστορικὰ ἀρχεῖα τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ μουσείων, Ὀδησσοῦ, Μόσχας, Λένινγκραντ καὶ τὰ πολεμικὰ ἀρχεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ καὶ τὶς ἐκθέσεις τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας τοῦ 19ου αἰῶνα, βρῆκα ἄφθονα ντοκουμέντα, σχετικὰ μὲ τὴ δράση τῶν Φιλικῶν καὶ τὴν βοήθεια καὶ τὴν ὑποστήριξη ποὺ τοὺς ἔδωσαν οἱ προσβευτικοὶ Ρῶσοι καὶ ἰδιαίτερα οἱ «Δεκεμβριστές».

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῶν Δεκεμβριστῶν συνεστήθη τὸ 1816 δυὸ χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴ Φιλικὴ Ἑταιρία, ἀπὸ τοὺς Μουράγιεφ, Νοβικόφ, Βιττγκεστάϊν, Ἰατκουτσκίν, Σακ